

Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος (Οκτ. 1912-Μάϊος 1913) (Α΄ Μέρος).

Γράφει ο Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς.

**«Έμπρός! Όλόρθοι άτρόμητοι.
Μαυρίλα. Άστροπελέκι.
Νά τò σπαθί έγοργόστραψε
Καί νά ή βροντή τουφέκι!
Ή Έλλάδα λάμπει!
Ήχολογοϋν οί κάμποι.
Καΐνε οί καρδιές. Έμπρός».**

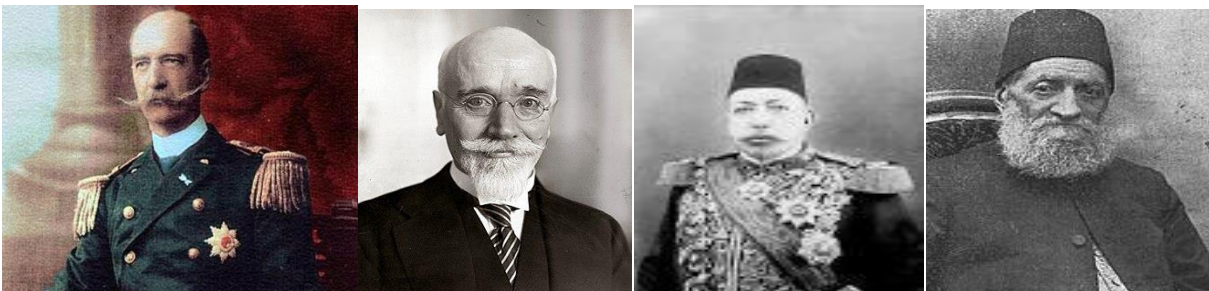
Κωστής Παλαμάς από το ποίημα του «Έμπρός» που έγραψε για τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Την 4^η/17^η(παλ/νεο ημ.) Οκτωβρίου 1912, ο Έλληνας πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη Ιωάννης Γρυπάρης, επέδωσε στο Βεζίρη της Υψηλής Πύλης[1] Κιαμήλ Πασά, την ανακοίνωση της κηρύξεως του πολέμου της χώρας μας κατά της Τουρκίας[2]. Συγχρόνως με την Ελλάδα κήρυξαν τον πόλεμο η Σερβία, η Βουλγαρία και το Μαυροβούνιο. Οι 4 χώρες την 13^η Οκτ.

1912, επέδωσαν τελεσιγραφική διακοίνωση προς την Υψηλή Πύλη, με την οποία απαιτούσαν την αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων των ομοεθνών τους που κατοικούσαν στη Ευρωπαϊκή Τουρκία με τους Οθωμανούς πολίτες, όπως επίσης και την κήρυξη καθεστώτος αυτονομίας των περιοχών που διέμεναν. Ο Σουλτάνος απέρριψε τα αιτήματά τους και στην συνέχεια κήρυξε τον πόλεμο κατά των τριών χωρών, όχι όμως κατά της Ελλάδος. Σε μια προσπάθεια διασπάσεως της Βαλκανικής Συμμαχίας η Τουρκία μάς προσέφερε την Κρήτη, με αντάλλαγμα την μη συμμετοχή μας στη σύρραξη. Ο Βενιζέλος απέρριψε την τουρκική προσφορά. Η Ελλάδα από την συμμετοχή της στον πόλεμο επεδίωκε την απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Θράκης, της Ηπείρου και των νήσων του Αιγαίου.

Οι Ηγεσίες των Αντιπάλων Κρατών.

Βασιλεύς της Ελλάδος ήταν ο Γεώργιος Α΄, ενώ Πρωθυπουργός και Υπουργός των Στρατιωτικών ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Σουλτάνος στην Τουρκία ήταν ο Μωάμεθ Ε΄ και Μεγάλος Βεζίρης ο Μεχμέτ Κιαμήλ Πασάς.

Ο Γεώργιος Α΄ Ο Βενιζέλος Ο Μωάμεθ Ε΄ Ο Κιαμήλ Πασάς.

Η Μεγάλη Ιδέα.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι(Α΄ και Β΄), υλοποίησαν τη «Μεγάλη Εξόρμηση της Ελλάδος» προς πραγμάτωση της «Μεγάλης Ιδέας», η οποία αποτέλεσε την Εθνική Στρατηγική μας μέχρι το 1922[3]. Συνιστούν τα σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία μας, μετά την Ελληνική Επανάσταση, χάρις των οποίων ολοκληρώθηκαν οι στόχοι της με καθυστέρηση 90 χρόνων.

Οι Αποτυχημένες Προσπάθειες.

Η πατρίδα μας προσπάθησε χωρίς σχεδιασμό και συστηματική προπαρασκευή να υλοποιήσει μέρος των ελληνικών διεκδικήσεων, κατά τον Πόλεμο της Κριμαίας[4], την Κρητική Επανάσταση του 1866[5] και την κρίση της Ανατολικής Ρωμυλίας[6]. Η προσπάθεια συνεχίσθηκε με το πόλεμο του 1897, η οποία υπήρξε η πλέον αποτυχημένη. Αιτία του πολέμου αποτέλεσε η κήρυξη της ενώσεως της Κρήτης με την Ελλάδα την 25^η Ιαν. 1897, από την προσωρινή κυβέρνηση της μεγαλονήσου. Η Ελλάδα απέστειλε ναυτικές και στρατιωτικές δυνάμεις στην Κρήτη. Οι Μεγάλες Δυνάμεις(Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία Ιταλία, Ρωσία, Αυστρία) επέδωσαν διακοίνωση στην ελληνική κυβέρνηση, απαιτώντας την απόσυρσή τους, με αντάλλαγμα την παροχή καθεστώτος αυτονομίας στην Κρήτη. Ο Έλληνας πρωθυπουργός Θεόδωρος Δηλιγιάννης υπό την πίεση της αντιπολιτεύσεως, της ισχυρής Εθνικής Εταιρείας[7] και του ευρισκομένου σε πατριωτική έξαρση λαού απέρριψε την προσφορά. Η κυβέρνηση ενήργησε σπασμωδικά και με πρωτοφανή επιπολαιότητα ενεπλάκη σε πόλεμο, παραβλέποντας τις πραγματικές συνθήκες και τα δεδομένα. Την 5^η Απριλίου 1897, η Τουρκία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Ελλάδος με αιτιολογία την αποστολή ελληνικών τμημάτων στην επικράτειά της. Την 8^η Μαΐου, ο τουρκικός στρατός σταμάτησε την καταδίωξη του εν αταξία υποχωρούντος Ε.Σ στην Λαμία, μετά από επέμβαση της Ρωσίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η Βασίλισσα Όλγα ανιψιά του Τσάρου και η πριγκίπισσα Σοφία εγγονή της Βικτωρίας, συνέβαλαν ουσιαστικά στον τερματισμό του πολέμου, εκμεταλλευόμενες τους οικογενειακούς δεσμούς τους. Οι απώλειες του στρατού μας ανήλθαν σε 396 νεκρούς και 1.600 τραυματίες. αξιωματικούς και οπλίτες. Ευτυχώς δεν υποστήκαμε εδαφικές απώλειες, αλλά υποχρεωθήκαμε στην καταβολή μεγάλης χρηματικής αποζημιώσεως στην Τουρκία[8].

Ο Μακεδονικός Αγώνας(1904-1908).

Στους διεκδικητές της Μακεδονίας και της Θράκης προστέθηκαν οι Βούλγαροι και οι Σέρβοι. Η Βουλγαρία την οποία ονόμαζαν «Η Πρωσία της Βαλκανικής», λόγω της στρατιωτικής της ισχύος, έθεσε σε εφαρμογή ένα σχέδιο αφελληνισμού των Μακεδόνων και των Θρακών. Το 1870, ο Σουλτάνος επέτρεψε την ίδρυση αυτόνομης βουλγαρικής εκκλησίας, της Εξαρχίας. Το 1878 η Βουλγαρία εμφανίσθηκε ως ανεξάρτητο κράτος στην Ευρώπη. Οι

Βούλγαροι, προκειμένου να υποτάξουν την Μακεδονία, μετά την διαφανόμενη κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, προσπάθησαν να προσηλυτίσουν τον χριστιανικό πληθυσμό της Μακεδονίας. Πέραν των θρησκευτικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, το βουλγαρικό κομιτάτο άσκησε πρωτοφανή βία στον πληθυσμό, με σκοπό την κατάπνιξη του ελληνικού φρονήματος.

Η Ελλάς μουδιασμένη από την ήττα το 1897, άρχισε να ενεργοποιείται για την διάσωση της Μακεδονίας το 1903. Στελέχωσε τα Προξενεία με δραστήρια και ενθουσιώδη πρόσωπα (τον Λάμπρο Κορομηλά στην Θεσσαλονίκη, τον Ίωνα Δραγούμη στο Μοναστήρι) και απέστειλε αξιωματικούς για την οργάνωση και εξύψωση του ηθικού των ομοεθνών μας. Το 1904 αποφάσισε την ενίσχυση του αγώνα με ένοπλα τμήματα εθελοντών υπό την διοίκηση αξιωματικών και υπαξιωματικών. Την 10^η Σεπτεμβρίου 1904, ο Υπολοχαγός Πυροβολικού Παύλος Μελάς ήταν από τους πρώτους που πέρασε τα σύνορα, ως καπετάνιος «Μίκης Ζέζας». Την 26^η Οκτ. 1904, ο Παύλος Μελάς δολοφονήθηκε στο χωριό Στάτιστα από τον Βούλγαρο κομιτατζή Μήτρο Βλάχο[9]. Ο Παύλος Μελάς ήταν ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός ο οποίος πρόσφερε την ζωή του για τον ελληνισμό της Μακεδονίας.

Ο Παύλος Μελάς

Η Αναδιοργάνωση του Στρατού.

Την 8^η Δεκεμβρίου 1905, ο Γεώργιος Θεοτόκης[10] σχημάτισε την τέταρτη κυβέρνησή του, αυτή τη φορά με ισχυρή κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Διατηρήθηκε στην εξουσία μέχρι τον Ιούλιο του 1909 και εφάρμοσε απρόσκοπτα το πρόγραμμά του, για την αναθέρμανση της οικονομίας και την αναδιοργάνωση του κράτους. Κατά την πρωθυπουργία του έγινε η σοβαρότερη προσπάθεια εκσυγχρονισμού και ενισχύσεως των Ενόπλων Δυνάμεων από ιδρύσεως του ελληνικού κράτους. Έγινε προμήθεια 100.000 τυφεκίων και 7.000 αραβίδων Μάνλιχερ[11] και 60 πυροβόλων Σνάϊντερ-Δαγκλής των 75 χιλ. μαζί με τα απαιτούμενα πυρομαχικά. Παρήγγειλε την ναυπήγηση 6 αντιτορπιλικών ανοιχτής θαλάσσης από την Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Πραγματοποιήθηκαν επίσης οι απαραίτητες αγορές για την ένδυση και τον εξοπλισμό 100.000 ανδρών. Την εποχή εκείνη υιοθετήθηκε για πρώτη φορά η στολή χρώματος χακί. Τροποποίησε το οργανόγραμμα του Στρατού και τοποθέτησε στην θέση του αρχηγού τον διάδοχο του θρόνου Κωνσταντίνο. Δυστυχώς η προσφορά του, στις νίκες των Βαλκανικών Πολέμων, δεν έτυχε της αναγνωρίσεως που της πρέπει.

Πυροβόλο Σνάϊντερ-Δαγκλής.

Τυφέκιο Μάνλιχερ 1903, 6,5 χιλ.

Το Κίνημα των Νεότουρκων.

Την 10^η Ιουλίου του 1908, η οργάνωση Τούρκων αξιωματικών υπό την επωνυμία «Ένωση-Πρόοδος», κήρυξε επανάσταση και επανάφεραν σε ισχύ το σύνταγμα του 1876, σκοπεύοντας στον φιλελεύθερο μετασχηματισμό και

στον εκσυγχρονισμό του κράτους. Διεξήχθησαν εκλογές κατά τις οποίες εκλέχθηκαν εκπρόσωποι όλων των εθνοτήτων. Το κίνημα έληξε άδοξα μετά την αντεπανάσταση του στρατού της 31^{ης} Μαρτίου 1909. Η βουλή έκλεισε, ο Μωάμεθ Ε΄ ανήλθε στον θρόνο, ενώ πολλά μέλη της οργανώσεως εκτελέσθηκαν.

Το Στρατιωτικό Κίνημα του 1909.

Τον Οκτώβριο του 1908, ο Ταγματάρχης Γεώργιος Καραϊσκάκης(εγγονός του ήρωος της επανάστασεως), μαζί με τους Υπολοχαγούς Θεόδωρο Πάγκαλο και Επαμεινώνδα(Παμικό) Ζυμβρακάκη, ίδρυσαν μυστική οργάνωση υπό την ονομασία Στρατιωτικός Σύνδεσμος (Σ.Σ). Οι αξιωματικοί κινήθηκαν μιμούμενοι το κίνημα των Νεότουρκων. Ο Συνταγματάρχης Πυροβολικού Νικόλαος Ζορμπάς αποδέχτηκε την πρόσκληση να αναλάβει αρχηγός του συνδέσμου. Την 14^η Αυγούστου 1909, τριμελής επιτροπή του Σ.Σ υπέβαλε στον Πρωθυπουργό Δημήτριο Ράλλη, το πρόγραμμά του προς έγκριση. Αυτός όχι μόνο αρνήθηκε να την συναντήσει, αλλά διέταξε την προφυλάκιση των εκπροσώπων του συνδέσμου. Την επομένη, 449 αξιωματικοί, 2.546 στρατιώτες, μικρή δύναμη ναυτών και 67 χωροφύλακες συγκεντρώθηκαν στο στρατόπεδο στου Γουδή (περιοχή Νοσοκομείου Παίδων), κατόπιν προσκλήσεως του Σ.Σ. Ο Ζορμπάς επέδωσε διακήρυξη προς τον Βασιλέα Γεώργιο Α΄, με το αίτημα της διορθώσεως της κακής καταστάσεως του κράτους, του στρατού και του ναυτικού. Η κυβέρνηση του Δημητρίου Ράλλη στάθηκε ανίκανη να αντιμετωπίσει το κίνημα. Στην διακήρυξή του ο Σ.Σ δεν ζητούσε την κατάργηση της δυναστείας, την αντικατάσταση του βασιλέως, ή ακόμη τον σχηματισμό νέας κυβερνήσεως. **Τα αιτήματα αφορούσαν:**

1. Την απομάκρυνση του διαδόχου και των πριγκίπων από τον στρατό.
2. Την ανάθεση των στρατιωτικών υπουργείων σε ανώτερους αξιωματικούς.
3. Την ψήφιση σχετικών νόμων για την αναδιοργάνωση των ενόπλων δυνάμεων.
4. Την αγορά ενός θωρηκτού 10.000 τόνων και 10 τορπιλοβόλων.
5. Την κατάργηση της Γενικής Διοικήσεως του Στρατού.

Ο Ράλλης παραιτήθηκε και ο Κυριακούλης Μαυρομιχάλης κλήθηκε να σχηματίσει κυβέρνηση.

Οι Πολιτικές Διεργασίες.

Ο Μαυρομιχάλης ενεργούσε ως τοποτηρητής του συνδέσμου, χωρίς να μπορεί να κυβερνήσει, στερούμενος των μέσων ασκήσεως της εξουσίας. Ο Ζορμπάς απευθύνθηκε στον Δημήτριο Γούναρη να αναλάβει την πρωθυπουργία. Ο Αχαιός πολιτικός αρνήθηκε, απατώντας ότι η εξουσία προέρχεται από την λαϊκή ψήφο και δεν επιβάλλεται από τις λόγχες. Το επόμενο πρόσωπο στον οποίο προτάθηκε η ανάληψη της πρωθυπουργίας ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος αρνήθηκε επίσης, προτείνοντας την προσφυγή στις κάλπες. Ο Σ.Σ διαλύθηκε επισήμως την 10^η Μαρτίου 1910, έχοντας στα θετικά του:

1. Τον άνεμο πατριωτισμού που έπνευσε στην Ελλάδα και προετοίμασε ηθικά τον λαό για την εξόρμηση των Βαλκανικών Πολέμων.
2. Την ανανέωση του πολιτικού σκηνικού με την πρόσκληση του Βενιζέλου.
3. Την ενίσχυση του στόλου με το θωρηκτό Αβέρωφ[12], επί πρωθυπουργίας Μαυρομιχάλη.
4. Τους νόμους περί στρατολογίας και εκπαιδεύσεως του στρατού.
5. Την αναθεώρηση του συντάγματος, την οποία επιμελήθηκε ο Νικόλαος Σαρίπολος[13].
6. Τα νομοθετήματα για την οικονομική εξυγίανση του Ιωάννου Βαλαωρίτου[14] Υποδιοικητού της Εθνικής Τραπέζης.

Ο Κ. Μαυρομιχάλης

Ο Γεώργιος Αβέρωφ.

Ο Βενιζέλος επί Σκηνής.

Την 10^η Ιαν. 1910, ο Στέφανος Δραγούμης διαδέχθηκε τον Μαυρομιχάλη στην πρωθυπουργία και κήρυξε εκλογές για τις 10 Αυγούστου 1910. Ο Βενιζέλος εξελέγη για πρώτη φορά βουλευτής του Ελληνικού Κοινοβουλίου, κατελθών ως ανεξάρτητος. Κανένα κόμμα δεν διέθετε την αυτοδυναμία για τον σχηματισμό κυβερνήσεως. Ο Γεώργιος αφουγκραζόμενος την επιθυμία των πολιτών για ανανέωση του πολιτικού σκηνικού, έδωσε την εντολή στον Βενιζέλο, ο οποίος αφού έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης ζήτησε από τον άνακτα την διάλυση της βουλής και την προκήρυξη εκλογών, επιθυμώντας να κυβερνήσει με δικό του κόμμα. Στις εκλογές της 11^{ης} Νοεμβρίου 1910 τα υπόλοιπα κόμματα απείχαν των εκλογών. Το νεοϊδρυθέν κόμμα των Φιλελευθέρων του Βενιζέλου κατέλαβε τις 307 από τις 362 έδρες του κοινοβουλίου, πρωταγωνιστώντας έκτοτε στην πολιτική σκηνή για τα επόμενα 25 χρόνια. Ο Βενιζέλος συνέχισε το έργο ενισχύσεως των Ενόπλων Δυνάμεων. Τον Ιανουάριο του 1911, ήρθε στην Ελλάδα Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή, υπό τον Ταξίαρχο Ζοσέφ Πόλ Ειντού (Joseph Paul Eydoux) για την αναμόρφωση του στρατού σύμφωνα τα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Για το πολεμικό ναυτικό κλήθηκε Βρετανική Ναυτική Αποστολή υπό τον Υποναύαρχο Λάϊονελ Γκραντ Τάφνελ (Lionel Grant Tufnell).

Ο Ιταλο τουρκικός πόλεμος του 1911.

Την 29^η Σεπτεμβρίου 1911, η Ιταλία με πρόσχημα την προάσπιση του εμπορίου της, κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας, σκοπεύοντας στην προσάρτηση της Τριπολίτιδος και της Κυρηναϊκής (σημερινή Λιβύη[15]), των τελευταίων επαρχιών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στην Βόρειο Αφρική. Η χρονική συγκυρία ευνόησε την ενέργεια της Ιταλίας την οποία αποδέχθηκαν η Γερμανία, η Ρωσία και η Αυστροουγγαρία, όπως επίσης το Ηνωμένο Βασίλειο που κηδεμόνευε την Αίγυπτο και η Γαλλία που κατείχε την Τυνησία, την Αλγερία και μέρος του Μαρόκου. Η ανάδειξη του Βασιλείου της Ιταλίας σε πρωτοκλασάτη δύναμη στην Ευρώπη, περνούσε από την απόκτηση κτήσεων στις αφρικανικές ακτές της Μεσογείου.

Η Κατάληψη των Δωδεκανήσων.

Η Ιταλία υπερέχοντας συντριπτικά της Τουρκίας στην θάλασσα, κατέλαβε τις παραλιακές πόλεις Τρίπολη, Βεγγάζη, Ντέρνα και Τομπρούκ. Οι τουρκικές δυνάμεις αποχώρησαν στην ενδοχώρα, χωρίς όμως να παραδοθούν. Από κακή εκτίμηση και άστοχους χειρισμούς οι Ιταλοί απέτυχαν να προσεταιρισθούν τις σκληροτράχηλες πολεμικές αραβικές φυλές. Οι αραβο-τουρκικές δυνάμεις που ανέρχονταν σε 40.000 άνδρες νίκησαν κατ' επανάληψη τις δυνάμεις του ιταλικού εκστρατευτικού σώματος το οποίο ενισχύθηκε με άλλους 100.000 άνδρες. Ο Λοχαγός Μουσταφά Κεμάλ, μετέπειτα Ατατούρκ, διακρίθηκε στις επιχειρήσεις εναντίον των Ιταλών. Για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία, οι Ιταλοί πραγματοποίησαν αναγνώριση και βομβαρδισμό με αεροσκάφος, το οποίο όμως κατέρριψαν οι Τούρκοι. Η παράταση του πολέμου και η άρνηση της Τουρκίας να συνθηκολογήσει, ανάγκασαν την Ιταλία να μεταφέρει τον πόλεμο σε άλλα μέτωπα. Το ιταλικό ναυτικό εισήλθε στα στενά των Δαρδανελίων, ενώ ο ιταλικός στρατός κατέλαβε τα Δωδεκάνησα, υπό τους πανηγυρισμούς των Ελλήνων κατοίκων τους. Η Ιταλία καθυσύχασε τις ευρωπαϊκές δυνάμεις ότι πρόκειται για προσωρινή ενέργεια, προκειμένου να πιέσει την Τουρκία για την υπογραφή συνθήκης ειρήνης. Η νέα κατάσταση σε συνδυασμό με τις ιταλικές νίκες, αλλά κυρίως η έναρξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, άλλαξαν τα δεδομένα. Την 15^η Οκτ. 1912, η Υψηλή Πύλη υποχρεώθηκε να υπογράψει συνθήκη, στο κάστρο του Ουσού (Ouchy) της Λωζάννης[16], με την οποία αναγνώρισε την ιταλική κατοχή της Λιβύης[17]. Η ιταλική κατοχή των Δωδεκανήσων αναγνωρίσθηκε από την Τουρκία με την συνθήκη της Λωζάννης (Ιουλ. 1923).

Η Ελλάς Έναντι του Πολέμου.

Ο Ιταλο-τουρκικός πόλεμος επηρέασε τις εξελίξεις στην χώρα μας και στα Βαλκάνια, επισπεύδοντας την έναρξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου. Ο Βενιζέλος επιθυμώντας να επωφεληθεί της συρράξεως, πρότεινε στον Ιταλό πρωθυπουργό Τζιοβάνι Τζιολίτι, να αποστείλει 150.000 στρατιώτες στην Θεσσαλία, προκειμένου να επιτεθούν μαζί με τον ελληνικό στρατό εναντίον των τουρκικών δυνάμεων. Ο Τζιολίτι απέρριψε την πρόταση του Βενιζέλου και του συνέστησε αυτοσυγκράτηση. Όπως αναφέρει στο ημερολόγιο του, ο Λοχαγός Ιωάννης Μεταξάς, υπασπιστής του Βενιζέλου, η κατάληψη των Δωδεκανήσων

από την Ιταλία ήταν ιδέα του Έλληνα πρωθυπουργού, την οποία μετέφερε στον Ιταλό ομόλογό του. Πρότεινε επιπροσθέτως, μετά την σύναψη ειρήνης, να μην αποδώσουν τα νησιά στην Τουρκία, αλλά να τα κηρύξουν αυτόνομα, υπό την προστασία της Ιταλίας ή και της Ευρώπης. Η ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε βοήθησε την σύμπραξη της Ελλάδος με την Σερβία, την Βουλγαρία και το Μαυροβούνιο.

Η Υποτίμηση της Ελλάδος.

Την εποχή εκείνη η Βουλγαρία εμφανιζόταν ως ο ισχυρός παράγων των Βαλκανίων. Υπέγραψε αμυντική συμφωνία με την Σερβία, στην οποία προβλεπόταν η διανομή της Μακεδονίας μεταξύ τους. Ο Βενιζέλος την τελευταία κυριολεκτικά ώρα (18 Οκτ. 1912), υπέγραψε αμυντική συμφωνία μόνο με την Βουλγαρία, χωρίς να υπάρχει συμφωνία διαμοιράσεως εδαφών. Το αξιόμαχο του ελληνικού στρατού ήταν υποτιμημένο τόσο από τους συμμάχους μας, όσο και από τους αντιπάλους μας. Ο οργανωτής του τουρκικού στρατού, Γερμανός Στρατηγός Φον Ντερ Γκόλτς, είχε δηλώσει ότι ο Σαραντάπορος θα γινόταν ο τάφος του ελληνικού στρατού. Ο ελληνικός στόλος ήταν όμως απαραίτητος, για να απαγορεύσει την μεταφορά τουρκικών στρατευμάτων από την Μικρά Ασία στη Μακεδονία.

Οι Δυνάμεις των Εμπολέμων.

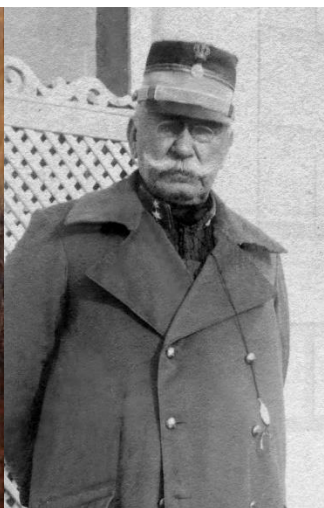
Ελλάς.

Στρατός.

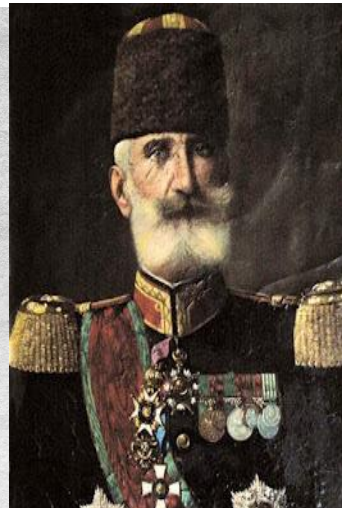
Η Ελλάδα στο μέτωπο της Μακεδονίας ανέπτυξε 7 Μεραρχίες Πεζικού και 1 Ταξιαρχία Ιππικού, με 70 πολυβόλα και 96 πυροβόλα, συνολικής δυνάμεως 100.000 χιλ. ανδρών. Επικεφαλής της Στρατιάς της Μακεδονίας και Θεσσαλίας ανέλαβε ο Διάδοχος του Θρόνου Κωνσταντίνος, φέρων το βαθμό του Αντιστράτηγου, με αποστολή την απελευθέρωση της Μακεδονίας. Στην Ήπειρο αναπτύχθηκαν μονάδες συνολικής δυνάμεως 10.000 ανδρών με αποστολή να απαγορεύσουν κάθε επιθετική ενέργεια του εχθρού. Διοικητής του Στρατού στην Ήπειρο τοποθετήθηκε ο Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Σαπουντζάκης. Τόσο οι διοικητές των μεραρχιών και των συνταγμάτων, όσο και οι αξιωματικοί του επιτελείου, ήσαν ικανότατοι και άρτια κατηρτισμένοι. Άπαντες διακατέχονταν από υψηλό ηθικό και πατριωτικό ενθουσιασμό.

Ο Κωνσταντίνος

Ο Σαπουντζάκης

Χασάν Ταξίν Πασάς

Μεχμέτ Εσάτ Πασάς

Ναυτικό.

Στόλος Αιγαίου Πελάγους: 4 θωρηκτά [Αβέρωφ, και 3 παλαιά (Υδρα, Σπέτσει, Ψαρά)], 4 μεγάλα αντιτορπιλικά ανοικτής θαλάσσης (Αετός, Ιεράξ, Λέων, Πάνθηρ), 2 μεσαία αντιτορπιλικά (Κεραυνός, Νέα Γενεά), 8 μικρά αντιτορπιλικά, 5 τορπιλοβόλα και 1 υποβρύχιο (Δελφίν). Αποστολή του ήταν η απελευθέρωση των νήσων του Αιγαίου και η απαγόρευση μεταφοράς τουρκικών στρατευμάτων δια θαλάσσης. Αρχηγός του Στόλου ήταν ο Υποναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης.

Μοίρα Ιονίου Πελάγους: 5 κανονιοφόροι και 4 ατμομυοδρόμωνες [18]. Διοικητής ο Πλοίαρχος Ιωάννης Δαμιανός, με αποστολή την εξουδετέρωση των οθωμανικών πλοίων στον Αμβρακικό κόλπο και την αποβίβαση τμημάτων στις ακτές της Βορείου Ηπείρου.

Το Θ/Κ Γεώργιος Αβέρωφ

Ο Κουντουριώτης.

Τουρκία.

Στρατός.

Η Τουρκία έναντι των ελληνικών δυνάμεων διέθεσε: Στην Μακεδονία, το 8^ο Σώμα Στρατού, [4 Μεραρχίες Πεζικού και 1 Συντάγματα Ιππικού (εκτιμώμενη δύναμη 50 έως 60.000 άνδρες), υπό τον Υποστράτηγο Χασάν Ταξίν Πασά. Στην Ήπειρο, το Σώμα Στρατού Ηπείρου(εκτιμώμενη δύναμη 10 έως 14.000 άνδρες), υπό τον Υποστράτηγο Μεχμέτ Εσάτ Πασά.

Ναυτικό.

Το τουρκικό ναυτικό ναυλοχούσε στα Δαρδανέλια και περιλάμβανε: 4 θωρηκτά, 2 εϋδρομα, 4 μεγάλα αντιτορπιλικά, 4 μικρά αντιτορπιλικά και 12 τορπιλοβόλα. Αρχηγός του τουρκικού στόλου ήταν ο Κιμπαλίλι Ταχίρ Μεχμέτ Πασάς.

Η ΕΛΛΑΣ ΤΟ 1912.

Συμπεράσματα.

Ο πόλεμος του 1897 υπήρξε η συνισταμένη όλων των ολιγωριών και των σφαλμάτων της ανισόρροπης εσωτερικής, εξωτερικής και στρατιωτικής πολιτικής μας μέχρι τότε. Η Ελλάς αποδέχθηκε την αρχική προσφορά των μεγάλων δυνάμεων, αφού χρειάστηκε να υποστεί πρώτα μια ταπεινωτική ήττα.

Ο θάνατός του Παύλου Μελά συγκλόνισε το πανελλήνιο και έδωσε τεράστια δυναμική στον Μακεδονικό Αγώνα. Η θυσία του απετέλεσε το σύμβολο που χρειάζονται αυτού του είδους τα εγχειρήματα για να εμπνεύσουν τον λαό. Είχε επίσης ως αποτέλεσμα να γίνει αντιληπτό από την διεθνή κοινότητα ότι οι Έλληνες εκτός των συνόρων του μικρού βασιλείου, δεν ήταν μια χαμένη υπόθεση.

Ο Ιταλο-τουρκικός πόλεμος επιβεβαίωσε το γεγονός ότι η Ιταλία, αλλά και οι άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις ενδιαφέρονταν μόνο για τα δικά τους συμφέροντα. Η Ρωσία, η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία υπέγραψαν μυστική συμφωνία με την Ιταλία, στο Λονδίνο τον Απρίλιο του 1915, με την οποία αποδέχθηκαν την προσάρτηση των Δωδεκάνησων, με αντάλλαγμα την συμπαράταξή της με την Αντάντ[19] εναντίον των Κεντρικών δυνάμεων στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Υπήρξε ευτύχημα η μη εμπλοκή της Ελλάδος στον Ιταλο-τουρκικό πόλεμο.

Για πρώτη φορά στην ιστορία μας έγινε πολύπλευρη και συστηματική προσπάθεια οργάνωσης των Ενόπλων Δυνάμεων.

Η κακή εκτίμηση των συμμάχων για το στρατό μας τελικά λειτούργησε προς όφελός μας, διότι:

1. Δεν συμφωνήθηκε καμία διανομή εδαφών. Το πιθανότερο ήταν να συμβιβαστόμασταν με λιγότερες περιοχές από αυτές που απελευθερώσαμε.
2. Οι Βούλγαροι δεν έστειλαν δυνάμεις προς την Μακεδονία πιστεύοντας ότι δεν θα ανατρέπαμε τους Τούρκους.

Υπήρχε πλήρης συμφωνία μεταξύ του Βασιλέως Γεωργίου Α΄ και του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που εξασφάλισε την αगाστή συνεργασία μεταξύ της πολιτικής και της στρατιωτικής ηγεσίας και σφυρηλάτησε την ενότητα λαού.

Τον πρωινό της 18^{ης} Οκτωβρίου 1912, ο Ελληνικός Στρατός άρχισε να προωθείται προς λήψη επαφής μετά του εχθρού. Τον στήριζε ένα ολόκληρο έθνος που κινούνταν μέσα στην ιστορία σε τροχιά συναντήσεως με το πεπρωμένο του. Οι ηθικές δυνάμεις του λαού βρίσκονταν στη μεγίστη έντασή τους, ενσταλαγμένες στην ψυχή του από την πνευματική ηγεσία του τόπου. Όσα επακολούθησαν ήταν το λογικό αποτέλεσμα της καθολικής αποφάσεως των προγόνων μας να αγωνισθούν μέχρι θανάτου για την υπεράσπιση των εθνικών του δικαίων, με πίστη στη νίκη και με ομοψυχία που διαπερνούσε όλους τους Έλληνες από την κορυφή έως την βάση.

ΤΕΛΟΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ.

**Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς.
Οκτώβριος 2021.**

Παραπομπές.

[1] Ο όρος Υψηλή Πύλη ή Μεγάλη Πόρτα, αρχικά σήμαινε την πύλη της σκηνής του Σουλτάνου που ήταν η μεγαλύτερη απ΄ όλες τις άλλες. Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως ονομάσθηκε έτσι το Σουλτανικό Ανάκτορο. Αργότερα η Υψηλή Πύλη περιορίστηκε μόνο για το τμήμα εκείνο του Ανακτόρου όπου στέγαζε το γραφείο του Μεγάλου Βεζίρη (πρωθυπουργού) και των υπηρεσιών του, αναφερόμενος πλέον στην κυβέρνηση του Οθωμανικού κράτους.

[2] «Έχω τήν τιμήν νά πληροφορήσω τήν Αυτόκρατορικήν Κυβέρνησιν, ὅτι ἀπό τῆς στιγμῆς ταύτης, ἡ Ἑλλάς εὐρίσκεται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τῆς Τουρκίας». Απόσπασμα από το τελεσίγραφο.

[3] Ο Πρωθυπουργός Ιωάννης Κωλέττης ήταν αυτός που την καθιέρωσε το 1844. «Τό Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι Ἑλλάς, ἀποτελεῖ ἕν μέρος μόνον. Ὑπάρχουν δύο μεγάλα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ

πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείου. Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶνα ἡ μεγάλη πρωτεύουσα, ἡ Πόλις, τὸ ὄνειρον καὶ ἡ ἐλπίς ὅλων τῶν Ἑλλήνων».

[4] Ο πόλεμος της Κριμαίας(1853-1856). Η Οθωμανική αυτοκρατορία με το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γαλλία και την Γερμανία πολέμησαν εναντίον της Ρωσίας υποστηριζόμενης από: Την Ελλάδα, την Σερβία, το Μαυροβούνιο και την Βουλγαρία. Ελληνικά ανταρτικά σώματα, χωρίς την «επίσημη» υποστήριξη της ελληνικής κυβέρνησης, προσπάθησαν να ελευθερώσουν την Ἡπειρο την Θεσσαλία και την Μακεδονία. Η Τουρκία απείλησε να μας κηρύξει τον πόλεμο, εάν δεν ανακαλούσαμε τα ένοπλα τμήματα.

[5] Η Κρητική Επανάσταση του 1866(21^η Αυγ. 1866-29^η Ιαν. 1869). Οι Έλληνες της Κρήτης εξεγέρθηκαν με σκοπό την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και την ένωσή τους με την Ελλάδα. Η υποστήριξη των επαναστατών από την ελληνική κυβέρνηση, οδήγησε την Τουρκία σε διακοπή των διπλωματικών σχέσεων με την χώρα μας και την απειλή κηρύξεως πολέμου.

[6] Η πραξικοπηματική προσάρτηση το 1886, της αυτόνομης επαρχίας της Ανατολικής Ρωμυλίας από την Βουλγαρία. Ο πρωθυπουργός Θεόδωρος Δηλιγιάννης κήρυξε επιστράτευση απειλώντας με πόλεμο την Τουρκία. Απαιτούσε την προσάρτηση τμήματος της Ηπείρου, το οποίο μας επιδικάσθηκε από την Συνθήκη του Βερολίνου (1878), αλλά δεν μάς το είχε παραχωρήσει η Τουρκία.

[7] Ελληνική μυστική οργάνωση που συστάθηκε στην Αθήνα τον Μάιο του 1894. Κύριος σκοπός της ήταν «η αναζωπύρωση του εθνικού φρονήματος, η επαγρύπνηση επί των συμφερόντων των δούλων Ελλήνων και η προπαρασκευή της απελευθέρωσης αυτών δια πάσης θυσίας». Παρά το φλογερό και άδολο πατριωτισμό των μελών της, το 1897 είχε μεταβληθεί σε «κράτος εν κράτει».

[8] Την 22^α Νοεμβρίου 1897 υπογράφηκε η συνθήκη ειρήνης της Κωνσταντινουπόλεως. Η Ελλάδα υποχρεώθηκε σε καταβολή αποζημιώσεως στην Τουρκία, ύψους 4 εκατομμυρίων τουρκικών λιρών και με μικρές εδαφικές παραχωρήσεις στην γραμμή των συνόρων. Οι μεγάλες δυνάμεις επέβαλαν οικονομικό έλεγχο στην καθημαγμένη Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλίσουν την καταβολή της αποζημιώσεως στην Τουρκία, αλλά και την αποπληρωμή των λοιπών εθνικών χρεών. Στην Κρήτη παραχωρήθηκε καθεστώς αυτονομίας.

[9] Για τον θάνατο του έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες χωρίς όμως τεκμηρίωση. Το κεφάλι του ήρωος για να μην αναγνωρισθεί η ταυτότητα του Παύλου Μελά από τους Τούρκους, έκοψε ο πιστός του σύντροφος Ντίνας Στεργίου και το ενταφίασε μπροστά στην Ωραία Πύλη του ναού της Αγίας Παρασκευής στο Πισοδέρι. Ο Μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης έθαψε το ακέφαλο σώμα στο παρεκκλήσιο των Ταξιαρχών, πλησίον της Μητροπολιτικού μεγάρου Καστοριάς. Σήμερα ο τάφος του Παύλου Μελά βρίσκεται στην Καστοριά.

[10] Ο Γεώργιος Θεοτόκης(Κέρκυρα 1844-Αθήνα1916), δικηγόρος, και πολιτικός της ιστορικής οικογενείας των Θεοτόκη. Διετέλεσε 4 φορές πρωθυπουργός και υπουργός (εσωτερικών και ναυτιλίας) στις κυβερνήσεις Χαριλάου Τρικούπη.

[11] Το Μάνλιχερ-Σενάουερ ήταν τύπος επαναληπτικού τυφεκίου με περιστροφικό γεμιστήρα, διαμετρήματος 6,5 χιλ. που κατασκεύαζε η Steyr-Mannlicher και χρησιμοποιήθηκε από τον Ελληνικό στρατό για πρώτη φορά το 1912.

[12] Το τεθωρακισμένο καταδρομικό «Γεώργιος Αβέρωφ», γνωστό ως «Θωρηκτό Αβέρωφ», εντάχθηκε στο Ελληνικό Βασιλικό Ναυτικό το Σεπτέμβριο του 1911. Ναυπηγήθηκε στα ναυπηγεία του Ορλάντο στο Λιβόρνο της Ιταλίας. Είχε εκτόπισμα 10.200 τον. και μέγιστη ταχύτητα 23 κόμβων. Εξοπλίσθηκε με ιταλικές μηχανές, γαλλικούς λέβητες, γερμανικές γεννήτριες και βρετανικά πυροβόλα(τέσσερα των 234 χιλ και οκτώ των 190 χιλ). Παραγγέλθηκε επί πρωθυπουργίας Κυριακούλη Μαυρομιχάλη και κόστισε 23.650.000 χρυσές δραχμές. Τα 8 εκατ. προήλθαν από δωρεά του Εθνικού Ευεργέτου Γεωργίου Αβέρωφ, ενώ τα υπόλοιπα από το Ταμείο του Εθνικού Στόλου, το οποίο ιδρύθηκε επί κυβερνήσεως Χαριλάου Τρικούπη και Υπουργού Ναυτικών Γεωργίου Θεοτόκη(Πλωτό Ναυτικό Μουσείο Θ/Κ Γ. Αβέρωφ).

[13] Νικόλαος Σαρίπολος (1876-1944) Έλληνας διαπρεπής δημοσιολόγος καθηγητής πανεπιστημίου, κυπριακής καταγωγής, υιός του επίσης συνταγματολόγου Νικ. Σαριπόλου.

[14] Ιωάννης Βαλαωρίτης (1855-1914) Υιός του ποιητού Αριστοτέλους Βαλαωρίτου, γεννήθηκε στην Λευκάδα και σπούδασε νομικά. Διετέλεσε υποδιοικητής της Εθνικής τραπεζής από το 1895 έως το 1911.

[15] Το 1934 οι Ιταλοί μετονόμασαν την Τριπολίτιδα και Κυρηναϊκή σε Λιβύη, λέξη την οποία χρησιμοποιούσαν οι Αρχαίοι Έλληνες για να περιγράψουν την περιοχή.

[16] Η συμφωνία αναφέρεται επίσης ως «Η πρώτη συνθήκη της Λωζάννης».

[17] Οι Ιταλοί μέτρησαν 6.000 νεκρούς και τραυματίες, ενώ οι αντίπαλοί τους 24.000. Η Ιταλία συμφώνησε να επιστρέψει τα Δωδεκάνησα στην Οθωμανική αυτοκρατορία, μετά την αποχώρηση όλων των Τούρκων δημοσίων υπαλλήλων από την Λιβύη. Δεν το έπραξε, παρά μόνο μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1947, τα οποία παρέδωσε στην Ελλάδα.

[18] Ατμομυοδρόμων είναι πολεμικό πλοίο με ιστία και με ατμομηχανή για βοηθητική πρόωση.

[19] Αντάντ ή «Εγκάρδια Συνεννόηση» (Entente Cordiale) ονομάζεται η συμμαχία μεταξύ Γαλλίας και Ηνωμένου Βασιλείου κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στην οποία προσχώρησε κατόπιν και η Ρωσία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- **«Συμβολή εις την Ιστορίαν της Δεκαετίας 1912-1922»**, Αντιστράτηγου ε.α. Παναγιώτη Παναγάκου, Αθήνα 1960.
- **«Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος»**, Σπύρου Β. Μαρκεζίνη, ΠΑΠΥΡΟΣ ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Α.Ε, Αθήνα 1966.
- **«Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13»**, Χρήστος Γκίων-Σταμάτης Θηραίος, Εκδόσεις ΚΕΚΡΟΨ, Αθήνα 1970.
- **«Ιστορία του Ελληνικού Έθνους»**, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε. Αθήνα 1977.
- **«Στρατιωτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος»**, Υποστράτηγου ε.α. Ιωάννου Πολιτάκου, ΓΕΣ, Διεύθυνση Εκπαιδεύσεως, Αθήνα 1980.
- **«Μεταξάς το Προσωπικό του Ημερολόγιο»**, Επιμέλεια Χρήστος Χρηστίδης, Εκδόσεις Γκοβοστή, Αθήνα 1995.
- **«Βαλκανικοί Πόλεμοι- Ο Ναυτικός Αγώνας 1912-13»**, Αντιναυάρχου ε.α. Ιωάννου Παλούμπη, Εκδόσεις ναυτικού μουσείου Ελλάδος, Αθήνα 2007.